

Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlikleri ile Bireysel Değerlerinin İncelenmesi

Mustafa BAŞ^{ID}

DOI: <https://doi.org/10.38021/asbid.1331895>

ORJİNAL ARAŞTIRMA

Trabzon Üniversitesi,
Spor Bilimleri
Fakültesi,
Trabzon/Türkiye

Öz
Araştırmada; Beden Eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının öz-yeterlikleri ile bireysel değerlerini bazı değişkenlerine göre incelemektir. Araştırma, nicel araştırma yaklaşımlarından tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini, 2021-2022 öğretim yılında Giresun üniversitesi ve Trabzon üniversitesi spor bilimleri fakültesinde öğrenimlerine devam eden beden eğitimi ve spor öğretmeni adayları; örneklemini ise random yöntemiyle ve gönüllülük esasına göre belirlenen 135 kadın ve 122 erkek toplam 257 beden eğitimi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmada verilerin toplanması için; Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği ile Bireysel Değerler Ölçeğinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına aktarıldıktan sonra istatistiki işlem olarak; Independent sample t-Testinden yararlanılmıştır. 0,05 anlamlılık düzeyi ele alınmıştır. Veri analizlerinde SPSS 24.00 paket programından faydalanılmıştır. Yapılan analizler neticesinde beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının genel öz-yeterlilik alt boyutları bakımından cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farkın olduğu ve bu farkın kadın katılımcıların lehine olduğu; mezun olunan lise değişkenine göre ise farkın olmadığı anlaşılmıştır. Cinsiyet değişkenine göre; bireysel değerler alt boyutlarından "saygı ve doğruluk, disiplin ve sorumluluk ile paylaşım ve saygı" alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiş ve puan ortalamalarına göre farkın kadın katılımcıların lehine olduğu bulunmuştur. "Dürüstlük ve Paylaşım ile Güven ve Bağışlama" alt boyut puanları arasında bir farkın olmadığı saptanmıştır.

Sorumlu Yazar:
Mustafa BAŞ

mustafaabat@trabzon.edu.tr

Anahtar kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Öğretmeni Adayı, Öz Yeterlik, Bireysel Değerler.

Examination of Self-Efficacy and Individual Values of Physical Education Teacher Candidates

Abstract

In the research; To examine the self-efficacy and individual values of physical education and sports teacher candidates according to some variables. The research is in the screening model, which is one of the quantitative research approaches. The universe of the research is physical education and sports teacher candidates who continue their education at Giresun University and Trabzon University, Faculty of Sports Sciences in the 2021-2022 academic year; The sample consists of 257 physical education teacher candidates, 135 female and 122 male, determined by random method and on a voluntary basis. In order to collect data in the study; Teacher Self-Efficacy Scale and Individual Values Scale were used. After the obtained data is transferred to the SPSS program, as a statistical process; Independent sample t-Test was used. A significance level of 0.05 was considered. SPSS 24.00 package program was used in data analysis. As a result of the analyzes made, it was determined that there was a significant difference in terms of gender variable in terms of general self-efficacy sub-dimensions of physical education and sports teacher candidates and this difference was in favor of female participants; It was understood that there was no difference according to the graduated high school variable. According to the gender variable; It was determined that there was a significant difference between the sub-dimensions of individual values, "respect and accuracy, discipline and responsibility, sharing and respect", and the difference was found to be in favor of the female participants according to the mean scores. It was determined that there was no difference between the scores of "Honesty and Sharing and Trust and Forgiveness" sub-dimensions.

Keywords: Physical Education and Sports, Teacher Candidate, Self-Efficacy, Individual Values.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
23.08.2023

Kabul Tarihi:
13.09.2023

Online Yayın Tarihi:
28.12.2023

Giriş

Toplumları toplum yapan, ülkelerin kalkınmasında da etkin rol oynayan eğitim ve eğitim süreçleri önemlidir. Eğitim süreçleri içerisinde görev ve sorumluluk alan eğitimcilerin de bu anlamda bireyin yetişmesinde alan bilgisi yanında bazı önemli değerlere de sahip olması gerekir. Bu değerlerin önde gelenleri ise eğitimcilerin öz yeterlilikleri ile bireysel değerleridir.

Bir eğitimcinin en önemli sorumluluğu bireyi gerçek hayata hazırlayıp hem kendini hem de toplumun refahını yukarıya çekmektir. Alanında hem teorik olarak hem de pratik anlamda iyi yetişmiş bir birey toplum içerisinde her daim model oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalara bakıldığında bir bireyin model oluşturabilmesi için hem fiziksel hem de zihinsel anlamda takdir edilmesi gereken özelliklere sahip olması gerekir. Hayata hazırlanmanın en önemli aşamaları olan eğitim süreçlerine bakıldığında gençlerin özellikle model aldıkları beden eğitimi ve spor öğretmenleridir. Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin teorik bilgi donanımlarının yanında öz yeterlilik ve bireysel değerlere daha fazla sahip olmaları gerekmektedir.

Bireyin gelişiminde beden eğitimi ve sporun; fiziksel, zihinsel, motorsal (sinie kas gelişimi) ve sosyal anlamda önemli katkıları vardır. Beden eğitimi ve spor bunların yanında bireye aynı zamanda öz yeterlilik ve bireysel değerlerinde kazandırılmasına olanak tanımaktadır.

Öz yeterlilik veya kendini belli bir konuda yeterli görmek Bandura'nın sosyal bilişsel kuramlarındandır. Lunenberg (2011) öz yeterliliği saygının harekete yönelik bir parçası gibi düşünmüştür (Akt., Redmond, 2015). Öz-yeterlilik kuramlarına göre; bireyler inanç değerlerini, güdülerini, davranış şekillerini, düşüncelerine yön verebilme ve kontrol altına alabilme yeteneğine sahiptirler. Öz yeterlilik aynı şekilde bireyin seçerek ve karar verebilme mekanizmasına da bağlıdır. Öz yeterlilik inançları yüksek olan bireyler bir karar vermeden önce o kararla ilişkili sonuçların olumlu ve olumsuz olabileceği görüşüne sahip olabilir (Saraç, 2008). Sosyal bilişsel kuram, bireyin sergilemiş olduğu davranışın arkasında öz yeterlilik inancının olduğunu ortaya koymaktadır (Arseven, 2016).

Öz yeterlilik inancı bireyin hayatında önemli bir yere sahiptir (Bandura, 2006). Türkiye'de hizmet öncesi alınan eğitimde, bireylerin yetiştirilmesinde ve başarılı olmalarındaki ana unsurun beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sahip oldukları temel teorik bilgilerin yanında yeterlilikleri ile öz yeterlilikleri etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Bümen ve Özaydın, 2013; Çapa vd., 2005; Hurioğlu, 2016). Pijares (2002)'e göre, bireylerdeki öz-yeterlilik duygusunun geliştirilmesi ve dolayısıyla hayata geçirilmesi önsezisel bir süreç olduğundan, bireyin kurguladığı işi planladığı şekilde sonuçlandırması, benzer bir işi daha sonra da başarılı bir şekilde sonuçlandırabileceği inancı

oluşturacaktır. Böylece bireylerde zamanla deneyim ve tecrübe kazanarak öz yeterlilik düzeyi ve inancı yüksek olacaktır (Akt., Kurt, 2012).

20. yüzyıl sonrası Türkiye’de ve bilhassa da Avrupa da önemli sosyal sorunların yaşandığı görülmektedir. Bu sorunları azaltmak için farklı projelerle eğitim kalitesini arttırmaya yönelik hamleler yapılmaktadır. Son zamanlarda üzerinde durulan en önemli konulardan bir tanesi de bireylerin yetiştirilmesi ve sorunların azaltılabilmesi için bireysel değerlerin ön plana çıkartılmasıdır.

Değerler yaşanılan toplum nazarında olumlu veya olumsuz davranışları ayırt etmemize yardımcı olan temel inançlardır. Bireyin toplumdaki yaşamına anlam katarak, toplumdaki diğer bireylerle bir arada yaşamasına fırsat tanır. Bireysel değerler hem bireyin kendisini ve hem de toplumdaki diğer bireylerin yaşantılarının niteliklerini yükseltir. Değerler kalıtsal olmayıp gözlem ve etkileşim neticesinde tecrübe edilerek öğrenilir (Tokdemir, 2007).

Dolayısıyla değerleri gerçekleştirmek için yapılan davranışlar, motivasyonel elementleri de taşırlar (Yıldız, 2012). Değerler Bireyin temel motivasyon kaynaklarını yansıtır, tutumları biçimlendirir ve davranışların ardında yatan niyetleri açıklığa kavuşturur (Çavdar, 2009). Kişinin davranış şekli, davranışa yönelik isteği motivasyonunu gösterir (Küçük, 2008). Motivasyonu yüksek öğretmenlerin daha gayretle çalıştıkları, daha iyi öğrettikleri ve nihayetinde eğitimin kalitesini arttırdığı bilinmektedir. Eğitimin niteliğinin gelişmesinde öğretmen performansının niteliğinin gelişmesi önemlidir. Öğretmen motivasyonu yani öğretmenin öğretmedeki istekliliği öğretmen performansını geliştirmede önemli bir değişkendir (Yalçın ve Korkmaz, 2013).

Bireylerin sosyal toplum içerisindeki yaşantılarında önemli gördükleri olayların belirlenmesinde önemli olan değerler, olası durumlar ve sonuçları itibariyle bireylerin sahip oldukları pozitif veya negatif düşünce, duygular ve davranış biçimleri üzerinde etkilidir. Toplum içerisindeki bir bireyi diğerlerinden farklı kılan ya da bir noktada kesiştiren değerler, bireyin yaşama bakış açısı üzerinde bir hayli etkilidir. Bu düşünceden hareketle öğretme ve öğrenme sürecinin sonunda kazanılan bireysel değerler birçok etmenle şekillenir. Bireylerin sosyalleşmesine ve gerçek hayata hazırlanmasına büyük imkânlar tanıyan üniversiteler, yeni değerler ve düşünceler geliştirerek, toplum yapısını etkileyen, topluma yön veren örgütlerdir.

Çağdaş eğitim ve öğretim anlayışı doğrultusunda görev yapan bir beden eğitimi öğretmenin öğrenciyle gerek okul içerisinde ve gerekse okul dışında sürekli etkileşim içerisinde bulunan, eğitim, öğretim programını ve ders planını uygulayan, bu süreci yöneten, hem öğretimin hem de öğrencinin değerlendirmesini yapan, okul içi ve okul dışı sportif etkinlikler düzenleyen, okul idaresi, öğrenci velileri ve çevresiyle yaptığı işin gereği olarak sürekli iletişim içerisinde olması gereken bir beden eğitimi öğretmenin nitelikleri şüphesiz büyük önem taşıyacaktır (Seçkin ve Başbay, 2013). Eğitim

programları içerisinde yer alan ve genel eğitim içerisinde önemli bir yeri olan beden eğitimi derslerinin amaçlarına ulaşabilmesi, bireyde istenilen davranış değişikliklerinin meydana getirilebilmesi, nitelikli, gelişimci, araştırmacı yenilikçi ve yaratıcı beden eğitimi öğretmenleriyle mümkün olabileceği düşünülmektedir (Ünlü, 2008).

Üniversite eğitimi sürecinde sosyalleşerek toplum hayatına katkı sağlayacak olan bireyler, model aldıkları eğitimciler tarafından gerçek hayata hazırlanırlar. Kaybolduğu düşünülen toplumsal değerleri tekrardan kazandırabilmeleri ve yetiştirilen yeni nesillerin gerçek yaşamlarında bireysel ve toplumsal ilişkileri sürdürürken makul gördükleri değerler doğrultusunda hareket etmeleri açısından, eğitim kadrosunun bireysel değerleri büyük bir önem taşımaktadır. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı; ortaöğretimdeki öğrencilerin çoğunlukla rol model olarak aldıkları beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının bireysel değerlerinin mezun oldukları lise türü ve cinsiyet değişkenine göre incelemektir.

Gereç ve Yöntem

Araştırma; mevcut durumu tespit etmeye yönelik nicel araştırma yaklaşımları arasında bulunan tarama yöntemine göre tasarlanmıştır. Tarama modeli, geçmişte veya hâlihazırda var olan durumu olduğu haliyle tasarlamayı amaç edinen araştırma modelidir. Araştırmayı konu edinen olay, kişi yâda nesne tümüyle tanımlanmaya çalışılır. Sonuçları her ne şekilde olursa olsun etkileme veyahut değiştirme çabası göstermez. Bu yöntemde önemli olan, istenen olguyu düzgün bir biçimde gözleyip ortaya koyabilmektir. İlişkisel tarama modeli ise iki veya daha yüksek sayıdaki değişkenler arasında değişim varlığını ya da düzeyini belirlemeyi amaç edinen araştırma modelleridir (Karasar vd., 2010).

Araştırmanın Modeli

Araştırma; mevcut durumu tespit etmeye yönelik nicel araştırma yaklaşımları arasında bulunan ilişkisel tarama yöntemine göre tasarlanmıştır. Tarama modeli, geçmişte veya hâlihazırda var olan durumu olduğu haliyle tasarlamayı amaç edinen araştırma modelidir.

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırma 2021-2022 öğretim yılında Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinde okuyan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul edip rastgele yöntemle belirlenen 135 kadın ile 122 erkek; toplam 257 katılımcıyla çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak çalışmanın amaçlarına uygun olduğu uzman görüşüne de başvurularak öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ve cinsiyetleri; Roy (2003) un geliştirdiği, Asan vd., (2008) nin Türkçe uyarlanmasını yaptığı “Bireysel Değerler Ölçeği” ile Tschannen-Moran ve Hoy (2001) un geliştirip, Yerdelen (2013) tarafından güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçe’ye uyarladığı “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır.

Bireysel değerler ölçeği, beşli likert tipinde olup “disiplin ve sorumluluk, güven ve bağışlama, dürüstlük ve paylaşım, saygı ve doğruluk, paylaşım ve saygı” şeklinde beş alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutların Alpha değeri .60 ile .71 arasında olup bu çalışma için .71 ile .83. arasındadır.

Öğretmen öz yeterlik ölçeği kısa formu; dokuzlu likert tipinde olup, her bir alt boyutta 4 soru olmak üzere toplamda 12 maddeden “öğrenci katılımını sağlamada yeterlik (ÖK), öğretim stratejilerini kullanmada yeterlik (ÖS), sınıf yönetimine yönelik öz yeterlik (SY)” ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Derecelemelerde yetersiz (1), çok yeterli (9) şeklindedir. Ölçek puanının hesaplanmasında aritmetik ortalama dikkate alınır. Ortalama değer 9’a yaklaştıkça öğretmen yeterliliğinin o derece yüksek olduğu, alt boyutlar içinde aynı değerlendirme dikkate alınır. Ölçeği Türkçe’ye uyarlayan Yerdelen (2013) Alpha değerlerini “öğretim stratejileri için .80”, “sınıf yönetimi için .83” ve “öğrenci katılımı alt boyutu için .76” şeklinde hesaplamıştır. Bu araştırma için değerler “öğretim stratejileri için .88”, “sınıf yönetimi için .92” ve “öğrenci katılımı alt boyutu için .95” olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Ölçeklerden elde edilen veriler için SPSS 24 paket programından yararlanılarak; önce normallik testi “One Sample Kolmogorov-Smirnov” yapılmıştır. Normallik testi sonuçları göz önüne alındığında Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1,5 ve +1,5 arasında dağılım gösteriyor olmasına bağlı olarak verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Normal dağılım gösterdiği anlaşılan veriler için parametrik testlerden Independent simple t-Testinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak ,05 alınmıştır.

Araştırmanın Etiği

Araştırmanın etik kurulu Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından incelenerek alınmıştır.

Bulgular

Tablo 1

Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Genel Öz Yeterlilik Alt Boyutlarına İlişkin Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	t	Sd	p
Öğrenci ile ilgili öz-yeterlik	Kadın	135	53,90	6,59	2,03	326	,02*
	Erkek	122	52,22	7,18			
Öğretimle ilgili öz-yeterlik	Kadın	135	53,14	7,38	1,91	325	,04*
	Erkek	122	52,51	6,72			
Sınıf Yönetimi ile ilgili öz-yeterlik	Kadın	135	54,89	7,37	1,70	269	,07
	Erkek	122	53,59	6,42			

Tablo 1'e bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen öğretmen adaylarının genel öz yeterlilik alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre "Öğrenci ile ilgili öz-yeterlik" ($t=2,03$; $p<,05$), "Öğretimle ilgili öz-yeterlik" ($t=1,91$; $p<,05$), ve "Sınıf Yönetimi ile ilgili öz-yeterlik" alt boyutlarında kadın öğretmen adaylarının lehine anlamlı fark bulunmuşken; genel öz-yeterlilik alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarından Öğrenci ile ilgili öz-yeterlilik (\bar{x} kadın=53,90, \bar{x} erkek=52,22, $p=0,02$), Öğretim ile ilgili öz-yeterlilik (\bar{x} kadın=53,14; \bar{x} erkek=52,51; $p=0,04$), Sınıf Yönetimi ile ilgili öz-yeterlilik (\bar{x} kadın=54,89; \bar{x} erkek=53,59; $p=0,07$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Öz Yeterlilik Alt Boyutlarına İlişkin Sonuçlar

Değişkenler	Liseler	N	\bar{x}	Ss	t	Sd	P
Öğrenci ile ilgili öz-yeterlik	Spor Lisesi	113	53,05	7,48	1,98	318	,28
	Anadolu Lisesi	144	53,56	6,17			
Öğretimle ilgili öz-yeterlik	Spor Lisesi	113	53,11	7,00	1,79	318	,35
	Anadolu Lisesi	144	54,01	6,78			
Sınıf Yönetimi ile ilgili öz-yeterlik	Spor Lisesi	113	53,02	7,81	2,06	318	,12
	Anadolu Lisesi	144	54,07	6,50			

$P<,05$

Tablo 2'ye bakıldığında, araştırmaya dâhil edilen öğretmen adaylarının genel öz yeterlilik alt boyut puanlarında anlamlı bir sonuç olmadığı tespit edilmiştir $p>,05$.

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Bireysel Değerler Alt Boyut Puanları Arasındaki Farkın İstatistiği

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	t	Sd	p
Disiplin Sorumluluk	Kadın	135	66,78	7,26	1,91	322	,02*
	Erkek	122	65,15	7,15			
Güven ve Bağışlama	Kadın	135	37,63	5,70	,42	322	,60
	Erkek	122	36,23	5,72			

Saygı ve Doğruluk	Kadın	135	38,28	4,78	2,60	322	,00*
	Erkek	122	36,75	5,17			
Dürüstlük ve Paylaşım	Kadın	135	22,27	3,08	1,00	322	,24
	Erkek	122	21,88	2,88			
Paylaşım ve Saygı	Kadın	135	16,73	2,51	2,72	322	,00*
	Erkek	122	15,70	2,32			

P<0,05

Tablo 3'e bakıldığında katılımcıların bireysel değerlerinin "disiplin ile sorumluluk (\bar{x} Kadın=66,78; \bar{x} Erkek=65,15), saygı ve doğruluk (\bar{x} kadın=38,28; \bar{x} erkek=36,75) ile paylaşım ve saygı (\bar{x} kadın=16,73; \bar{x} erkek=15,70)" alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülürken; "dürüstlük ve paylaşım (\bar{x} kadın=22,27; \bar{x} erkek=21,88) ile güven ve bağışlama (\bar{x} kadın=37,63; \bar{x} erkek=36,23)" alt boyutları arasında bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 3'teki bulgulara göre "paylaşım ve saygı ($t=2,72$; $sd=322$, $p=0,00<0,05$), disiplin ve sorumluluk ($t=1,91$; $sd=322$, $p=0,02<0,05$) ve saygı ve doğruluk ($t=2,60$; $sd=322$, $p=0,00<0,05$)" istatistiksel bakımdan anlamlıdır. Bu sonuçlardan hareketle katılımcıların "paylaşım ve saygı, disiplin ve sorumluluk ile saygı ve doğruluk" bakımından bireysel değerleri kadın katılımcıların lehine olduğu anlaşılmıştır.

Katılımcıların dürüstlük ve paylaşım ($t=1,00$; $sd=322$, $p=0,24>0,05$) ile güven ve bağışlama ($t=,42$; $sd=322$, $p=0,60>0,05$) alt boyutlarında bireysel değerleri açısından bir farklılık gözlenmemiştir. Elde edilen sonuçlara göre "kadın ve erkek" katılımcıların bireysel değerlerden; "dürüstlük ve paylaşım ile güven ve bağışlama" değerlerini aynı ölçüde düşündüklerini söyleyebiliriz.

Tablo 4
Öğretmen Adaylarının Lise Türlerine Göre Bireysel Değerlerine İlişkin Sonuçlar

Değişkenler	Liseler	N	\bar{x}	Ss	t	Sd	P
Disiplin Sorumluluk	Spor Lisesi	113	66,11	8,12	2,08	293	,53
	Anadolu Lisesi	144	66,28	6,23			
Güven ve Bağışlama	Spor Lisesi	113	36,89	5,31	1,78	291	,71
	Anadolu Lisesi	144	36,93	5,46			
Saygı ve Doğruluk	Spor Lisesi	113	36,74	4,13	1,68	178	,01*
	Anadolu Lisesi	144	38,19	4,20			
Dürüstlük ve Paylaşım	Spor Lisesi	113	21,40	3,21	2,00	282	,18
	Anadolu Lisesi	144	22,38	2,04			
Paylaşım ve Saygı	Spor Lisesi	113	16,23	2,16	2,01	257	,27
	Anadolu Lisesi	144	16,54	2,25			

P<0,05

Tablo 4'te, katılımcıların bireysel değerler alt boyutlarından; "saygı ve doğruluk" bakımından anlamlı bir sonuç elde edilmişken $p<0,05$; "güven ve bağışlama, disiplin ve sorumluluk, paylaşım ve saygı ile dürüstlük ve paylaşım" boyutlarında mezun olunan lise türlerine göre anlamlı bir sonuca

varılmamıştır $p>0,05$. Saygı ve doğruluk alt boyutu ortalama puanlarına bakıldığında farkın Anadolu lisesi mezunlarının lehine olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Bu araştırmada; beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının öz-yeterlilikleri ile bireysel değerleri cinsiyet ve mezun oldukları lise türü bakımından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında beden eğitimi öğretmeni adaylarının cinsiyetleri bakımından öz yeterlilik alt boyutlarından öğrenci ile ilgili öz-yeterlilik ve sınıf yönetimi ile ilgili öz-yeterlilik alt boyutları arasında anlamlı bir fark elde edilmiştir. Puan ortalamalarına göre bu farkın kadın öğretmen adaylarının lehine olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak ise kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarında nazaran öğretmenlik mesleğine daha duyarlı olarak yaklaştıkları söylenebilir. Öğretimle ilgili öz yeterlilik alt boyutunda cinsiyet açısından her hangi bir sonuç olmadığı bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında; Akbulut ve Aküzüm (2021)'ün sınıf öğretmeni adaylarının öz-yeterlilikleri ile kaynaştırma eğitimine dair tutumları üzerine yapmış olduğu çalışmada cinsiyet açısından sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik alt boyut puanlarında her hangi bir fark olmadığını rapor etmişlerdir. Bu sonuç mevcut çalışma sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bunun sebebi olarak ta çalışma grubunun farklı öğretmen grupları üzerinde yapılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Korkut (2009)'ta sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlilik inançları alt boyut puanlarında cinsiyete göre fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Korkut'un çalışma sonuçları bizim çalışma sonuçlarımız ile örtüşmektedir. Bektaş (2019) da yapmış olduğu benzer çalışmada cinsiyet açısından öz yeterlilik alt boyutları bakımından elde ettiği sonuçlar çalışma sonuçlarımız ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Çakır vd., (2006)'nin çalışma sonuçları da çalışma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir. Literatür sonuçları ile çalışma sonuçlarımızın benzerlik göstermesi çalışma gruplarının öğretmen adaylarından oluşmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Yapılan araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının cinsiyetleri bakımından mezun oldukları lise türleri değişkenine göre öz-yeterlilik alt boyutları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Bektaş (2009) yapmış olduğu benzer çalışmada mezun olunan lise türlerine göre öz-yeterlilik alt boyutları arasında anlamlı bir sonuç elde etmiştir. Çalışma sonuçlarımız ile benzerlik göstermemesinin sebebi olarak çalışmanın farklı öğretmen adayları üzerinden yapıldığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatürde çalışma sonuçlarımız ile paralellik gösteren çalışmalar da (Aksu, 2008., Yenice, 2012) vardır.

Araştırmada beden eğitimi öğretmeni adaylarının cinsiyetleri bakımından bireysel değerler alt boyutlarından “disiplin sorumluluk, saygı ve doğruluk ile paylaşım ve saygı alt boyutları arasında anlamlı bir fark elde edilmiştir. Puan ortalamalarına göre bu farkın kadın öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir. Güven ve bağışlama ile dürüstlük ve paylaşım alt boyutlarında cinsiyet açısından herhangi bir anlamlı sonuç elde edilmemiştir. Literatür incelendiğinde (Bektaş, 2009 ve Demir, 2015) yapılan benzer çalışma sonuçları bizim çalışma sonuçlarımız ile paralellik arz etmektedir. Araştırmamızda beden eğitimi öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü değişkeni açısından “Disiplin ve sorumluluk, Güven ve bağışlama, Dürüstlük ve paylaşım ile Paylaşım ve saygı” alt boyutları bakımından anlamlı bir fark görülmezken; Saygı ve doğruluk alt boyutunda anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Literatürde Bektaş (2009) çalışma sonuçları ile bizim çalışma sonuçlarımız örtüşmektedir.

Sonuç olarak; beden eğitimi öğretmen adaylarının öz yeterlilik alt boyutları açısından kadınların puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamalarından yüksek olduğu dolayısıyla kadınların öz yeterliliklerinin erkeklerden yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Mezun olunan okul bakımından ise puan ortalamaları arasında bir fark elde edilmemiştir. Bireysel değerler bakımından “güven ve bağışlama, saygı ve doğruluk ile paylaşım ve saygı” alt boyutlarında cinsiyet açısından kadın katılımcılar lehine anlamlı çıkmıştır. Öğretmen adaylarının mezun oldukları liselere göre ise bireysel değerler bakımından sadece “Saygı ve doğruluk” alt boyutunda kadınların puan ortalamaları yüksek; diğer alt boyutlarda ise mezun olunan lise türleri bakımından herhangi bir fark gözlenmemiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: Trabzon Üniversitesi Rektörlüğü Etik Komisyonu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 18.08.2023

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: E-81614018-000-2300047168

Kaynakça

- Akbulut, E., Aküzüm, C. (2021). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları ile kaynaştırma eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 74-91.
- Aksu, H. H. (2008). Öğretmen adaylarının matematik öğretimine yönelik öz yeterlik inançları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 161-170.
- Arseven, A. (2016). Öz yeterlik: Bir kavram analizi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 63-80.
- Asan H. T., Ekşi, F., Doğan, A., ve Ekşi, H. (2008). Bireysel Değerler Envanteri'nin dilsel eşdeğerlik, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27, 15-38.
- Bandura, A. (2006). Going global with social cognitive theory: From prospect to paydirt. In S.I. Donaldson, D. E. Berger & K. Pezdek (Eds.), *The rise of applied psychology: Newfrontiers and rewarding careers* (pp. 53-70). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Bektaş, T. Ö. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının öz yeterlilik düzeylerinin algıladıkları bireysel değerler üzerindeki yordayıcı ilişkinin incelenmesi*. Atatürk üniversitesi, Eğitim bilimleri enstitüsü, Temel eğitim anabilim dalı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erzurum
- Bümen, N. T., ve Özaydın, T. E. (2013). Adaylıktan göreve öğretmen öz yeterliği ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlardaki değişimler. *Eğitim ve Bilim*, 38(169),109-125.
- Çakır, Ö. Kan, A., ve Sünbül, Ö. (2006). Öğretmenlik meslek bilgisi ve tezsiz yüksek lisans programlarının tutum ve öz yeterlik açısından değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 2(1), 36-47.
- Çapa, Y., Çakıroğlu, J., ve Sarıkaya, H. (2005). Öğretmen öz yeterlik ölçeği Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 30(137), 74-81.
- Çavdar, M. (2009). *İlköğretim öğretmenlerinin bireysel değerlerinin çok boyutlu incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Demir, T. G. (2015). *Öğretmenlerin sergiledikleri rol fazlası davranışlar ve bireysel değerler ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı, Ankara.
- Hurioğlu, L. (2016). *Öğretmenlik uygulaması dersinde dönüt-düzeltilmenin öğretmen adaylarının öğretimi planlama ve uygulama becerileri ile öz-yeterlik düzeylerine etkisi*. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korkut, K. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ile sınıf yönetimi beceri algıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur
- Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin öz yeterlik ve kolektif yeterlilik algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 195-227.
- Küçük, E. (2008). *İlköğretim okulları öğretmenlerinin okul yöneticilerine yönelik çağdaş denetim algıları ile mesleki motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki* (İstanbul ili Eyüp ilçesi örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- McMillan, J. H., ve Schumacher, S. (2010). *Research in education: Evidence-based inquiry* (7th Ed.). London: Pearson.
- Pajares, F., ve Schunk, D. H. (2002). Self and self-belief in psychology and education: An historical perspective. In J. Aronson (Ed.), *Improving Academic Achievement*, New York, Academic Press.
- Redmond, B. F. (2015). *Self-Efficacy and social cognitive theory*. <https://wikispaces.psu.edu>
- Saraç, A. (2008). The relation of teacher efficacy to students' trigonometry self-efficacy and trigonometry achievement (MSc thesis). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 301707).
- Seçkin, A., ve Başbay, M. (2013). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 253- 270.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Ünlü, H. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri ve sınıf yönetimi davranışları*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yalçın, H., ve Korkmaz, M. E. (2013). Preschool teachers conditions of motivation. *The Journal of International Social Research*, 6(26), 1307.
- Yenice, N. (2012). Öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeyleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 36-58.
- Yerdelen, S. (2013). *Multilevel investigations of students' cognitive and affective learning outcomes and their relationships with perceived classroom learning environment and teacher effectiveness* (Doctoral dissertation). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 377887).
- Yıldız, M. (2012). *Öğretmen adaylarının benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin sahip oldukları değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.